

Szakmai beszámoló

Az archeometriai módszerek jelentősége a múzeumi kerámiagyűjtemények vizsgálatánál

A Magyar Nemzeti Múzeum és a veszprémi Laczkó Dezső Múzeum, valamint a MTA CSFK Földtani és Geokémiai Intézetének együttműködésével létrehozott, a Nemzeti Kulturális Alap által támogatott nemzetközi szakmai továbbképzés célja az volt, hogy a múzeumi kollégáknak bemutassuk azokat a természettudományos módszereket, eszközöket, amelyek segítséget nyújthatnak munkájukhoz. Az elmúlt években folyó közös nemzetközi kutatások – például a habán kerámiáknál – számos új eredményt hoztak, amelyek egy részéről külföldi konferenciákon is beszámoltunk. Ezekről a módszerekről, alkalmazásuk lehetőségeiről, a habán kerámiákkal kapcsolatos új eredményekről szólt a kétnapos továbbképzés. A külföldön bemutatott angol nyelvű poszterek tanulmányozására, megbeszélésére is lehetőség nyílt. A rendezvény iránt nagyon nagy volt az érdeklődés. A vidéki és budapesti múzeumok – Eger/Dobó István Múzeum, Sárospatak/Rákóczi Múzeum, Szombathely/Savaria Múzeum, Veszprém/Laczkó Dezső Múzeum, Iparművészeti Múzeum, Magyar Nemzeti Múzeum, Budapesti Történeti Múzeum, Néprajzi Múzeum, Szépművészeti Múzeum - kollégái (régészek, művészettörténészek, etnográfusok, történészek és nagyon sok restaurátor) mellett a felsőfokú oktatásban (Képzőművészeti Egyetem, MOME, ELTE BTK Régészeti Intézet, ELTE TTK) részt vevő egyetemi hallgatók és oktatók, valamint doktori iskolások is jelentkeztek, továbbá az MTA különböző intézeteiből is többen érdeklődtek a programok iránt. A külföldi vendégeink, részben társelőadók három országból érkeztek – Romániából (Székely Nemzeti Múzeum, Sepsiszentgyörgy), Ausztriából és Olaszországból (European University Institute, Firenze). Társelőadók Mitu Melinda (Kolozsvár, Erdélyi Történeti Múzeum), Tötszegi Tekla (Erdélyi Néprajzi Múzeum) és Claudia Peschel-Wacha (Bécs, Néprajzi Múzeum) a Magyar Nemzeti Múzeum vendégszobájában kaptak szállást. Részükre a konferencia megkezdése előtt külön programot szerveztünk. Vida Gabriella útmutatásával a Néprajzi Múzeum kerámiai raktárával ismerkedhettek meg. A meghívott cseh vendég, Dr. Jiri Pajer régész sajnos nem tudott eljönni súlyos betegsége miatt Budapestre. Az első napon az előadások elhangzása és a digitális kivetítéssel nyomon követhető XRF mérési bemutató után került sor a „Hutterite, Haban Culture in Central Europe” című Acta Ethnographica Hungarica szám bemutatójára. A könyvbemutatót Sebestyén Márta és Csörsz Rumen István hutterita énekek világát bemutató előadása és magával ragadó zenei tolmácsolása vezette be. A szakmai napon az Unicam cég által kiállított gépeket is meg lehetett tekinteni, ki lehetett próbálni. A második nap programját a hazai archeometriai kutatások egyik vezető intézményében, az MTA CSFK Földtani és Geokémiai Intézetben rendeztük meg, ahol lehetőség nyílt a műszerpark megtekintésére is. Először az Archeometriai Kutatócsoport tagjai előadások keretében mutatták be a hallgatóság számára munkájukat, eredményeiket. Majd a várva várt laboratóriumi látogatások következtek, ahol a Kutatócsoport tagjai beavatták a kisebb csoportokra osztott hallgatóságot a különböző vizsgálati módszerek, gépek működésének rejtelseibe. A résztvevők nem csak a kerámiák vizsgálatában manapság rutinszerűen alkalmazott módszerekkel (röntgen-pordiffrakciós elemzés, hordozható és laboratóriumi röntgen-fluoreszcens spektrométer, polarizációs mikroszkóp, pásztázó elektronmikroszkóp/elektron-mikroszonda), azok alkalmazásának előnyeivel és korlátaival ismerkedhettek meg, hanem olyan, nemzetközileg újdonságnak számító analitikai eszközzel is, mint az intézetben 2014 decemberében üzembe helyezett mikro-röntgendiffraktométer. Ez különösen a kerámiák, mázak és más üveges anyagok anyagvizsgálatában hoz új eredményeket. A bőséges ebéd elfogyasztása közben kötetlen eszmecsere, ismerkedésre is alkalom nyílt. Az első napon 59 kolléga, a második napon 47 kolléga vett részt. A visszajelzések, utóbb kapott pozitív hangú levelek azt mutatják, hogy nagy igény van az ilyen típusú komplex, komoly tudományos ismeretek bemutatására. Hiánypótló, régóta várt lehetőségként értékelték a szakmai továbbképzést általában a résztvevők.

Részletes program

2016. október 24. hétfő Magyar Nemzeti Múzeum, Díszterem

13.30 Regisztráció

13.50 Aczél Eszter, a Történeti Tár igazgatója köszöntötte a vendégeket

Előadások:

14.00

Tóth Mária (MTA CSFK Földtani és Geokémiai Intézet):

Az archeometria szerepe és jelentősége a kerámiakutatásban

14.30

Bajnóczi Bernadett (MTA CSFK Földtani és Geokémiai Intézet) – Jiří Pajer (Stražnice, cseh kutató) – Ringer István (Sátoraljaújhely, Kazinczy Múzeum): *Kerámia alaptest- és mázvizsgálatok hutterita régészeti leletanyagokon*

14. 50

Ridovics Anna (Magyar Nemzeti Múzeum) – May Zoltán (MTA TTK Anyag- és Környezetkémiai Intézet) – Jiří Pajer (Stražnice, cseh kutató) – Claudia Peschel Wacha (Ethnográfiai Múzeum, Bécs) – Tötszegi Tekla (Erdélyi Néprajzi Múzeum, Kolozsvár) – Mitu Melinda (Erdélyi Történeti Múzeum, Kolozsvár): *Új eredmények a kékmázás hutterita, habán kerámiák kutatásában*

15. 10

May Zoltán (MTA TTK Anyag- és Környezetkémiai Intézet)

XRF, azaz röntgen-fluoreszcens spektrométeres vizsgálat – helyszíni bemutató

15.30.

Beszélgetés az elhangzottakról, a kiállított angol nyelvű poszterekről

16.00

Hutterite, Haban Culture in Central Europe

Az Akadémiai Kiadó Acta Ethnographica Hungarica: Vol 60, No 2 angol nyelvű számának bemutatója.

A kötetet vetített előadás keretében ismertette Tomka Gábor, a Magyar Nemzeti Múzeum igazgató-helyettese

Az anapaptista énekkultúra világába zenés előadás keretében Sebestyén Márta és Csörsz Rumen István vezette be a hallgatóságot fantasztikus hangulatot teremtve.

Varga Benedek, a Magyar Nemzeti Múzeum főigazgatója mondott zárszót.

A rendezvény levezető házigazdája Ridovics Anna volt.

2016. október 25. kedd

MTA Csillagászati és Földtudományi Kutatóközpont Földtani és Geokémiai Intézet.

10.00

Demény Attila, az MTA rendes tagja, az intézet igazgatója és Dr. Perémi Ágota a Veszprémi Laczkó Dezső Múzeum igazgatója üdvözölte a vendégeket

10.15 – 11.30 Előadások

Bajnóczi Bernadett: *Az Archeometriai Kutatócsoport bemutatása*

Fórizs István: *Történeti üvegek geokémikus szemmel: miből és hogyan készültek?*

Mozgai Viktória: *Ezüst- és aranyleletek és díszítéseik roncsolásmentes archeometriai kutatásának lehetőségei*

11.30-12.45 Látogatás kisebb csoportokban, vetésforgó rendszerben a különböző laboratóriumokban, ahol röviden ismertették és bemutatták az egyes eszközök működését (Tóth Mária, Bajnóczi Bernadett, Fórizs István, Mózgai Viktória, Györkös Dorka, Szabó Máté, Kerlik Máté, Kesjár Bea)

- Röntgen-diffrakciós és röntgen-fluoreszcens laboratórium

- Elektron-mikroszondás laboratórium

- Stabilizotópos laboratórium

- FT-IR és mikroszkópos laboratórium

13.00 Ebéd az intézet ebédlőjében

14.00 – 16. 00 Laboratóriumok látogatása, poszterek megtekintése

17. 00 Zárszó

MTA Csillagászati és Földtudományi Kutatóközpont Földtani és Geokémiai Intézet

1112. Budapest, Budaörsi út 45.

The Significance of Archaeometry in the Research of Ceramics Collections

Archaeometric methods are essential to the complex understanding of the objects kept in museum collections. The main purpose of the present international professional training, organized by the Hungarian National Museum, the Laczkó Dezső Museum of Veszprém, along with the Hungarian Academy of Sciences (HAS, Research Center for Astronomy and Earth Sciences, Institute for Geological and Geochemical Research), aims to present the scientific methods and tools that can provide a great help for scholars working in museums. The various international research programs of recent years brought several new results, just like in the case of the Haban ceramics, which were already presented partly at international conferences. These new methods and their application in the light of Hutterite products are in the focus of the upcoming two-day long training.

24 October, 2016

Monday

Hungarian National Museum, Ceremonial Hall
1088 Budapest, Múzeum krt. 14-16.

1.30 pm

Registration

1.50 pm

Introduction and welcome by Benedek VARGA, Director of the Hungarian National Museum

2.00 pm

Mária TÓTH (HAS, Institute for Geological and Geochemical Research, HU):

The role and significance of archaeometry in the research of ceramics

2.30 pm

Bernadett BAJNÓCZI (HAS, Institute for Geological and Geochemical Research, HU) – Jiří PAJER (Stražnice, CZ) – István RINGER (Sátorajáújhely, Kazinczy Museum, HU): *The analysis of ceramic material and glaze on Hutterite artifacts*

2.50 pm

Anna RIDOVICS (Hungarian National Museum, HU) – Zoltán MAY (HAS RCNS Institute of Materials and Environmental Chemistry, HU) – Claudia PESCHEL WACHA (Museum of Ethnography, Vienna, AT) – Tekla TÖTSZEGI (Transylvanian Museum of Ethnography, Cluj-Napoca, RO) – Melinda MITU (Transylvanian Museum of History, Cluj-Napoca, RO): *New results in the research of Transylvanian blue-glazed Hutterite, Haban ceramics*

3.10 pm

Zoltán MAY (HAS RCNS, Institute of Materials and Environmental Chemistry, HU)

XRF, i.e. X-ray fluorescence spectrometry - live demonstration

3.30 pm

Discussion and poster section

4.00 pm

"Hutterite, Haban Culture in Central Europe":

The introduction of *Acta Ethnographica Hungarica*: Vol 60, No 2.

(Other publications on the topic can be also purchased.)

25 October, 2016

Tuesday

HAS, Institute for Geological and Geochemical Research

1112 Budapest, Budaörsi út 45.

Visiting one of the leading institutions of archaeometrical researches in Hungary, the Institute for Geological and Geochemical Research of the Hungarian Academy of Sciences, where the laboratory equipment can be also inspected. Not only the routine methods (X-ray powder diffraction, portable and laboratory X-ray fluorescence spectroscopy, petrographic microscope, scanning electron microscope, /electron microprobe), but the benefits and drawbacks of their application will be presented, along with separate analytical apparatus that are the results/products of recent innovations (like the micro X-ray diffraction measurer equipment).

10.00 am

Introduction and welcome by Attila DEMÉNY, Member of the HAS, Director of the Institute for Geological and Geochemical Research and Ágota PERÉMI PhD, the Director of Laczkó Dezső Museum of Veszprém

10.15 – 11.30 am

Presentations

Bernadett BAJNÓCZI: *The Introduction of the Archaeometry Research Group*

István FÓRIZS: *Historic glasses through the eyes of the geochemist: from what and how they were produced?*

Viktória MOZGAI: *The possibilities of non-destructive archaeometric analyses of silver and gold artifacts and their decorations*

11.30-12.45 am

Visiting laboratories:

- X-ray diffraction and X-ray fluorescence laboratory
- Electron microprobe laboratory
- Stable isotope laboratory
- FT-IR spectroscopy and microscope laboratory

1.00 pm

Lunch in the Institution

2.00 – 4.00 pm

Visiting laboratories and posters

4.00 pm

Summary

Pre-registration is mandatory!

Anna RIDOVICS, museologist – art historian, Department of History, Hungarian National Museum
anna.ridovics@gmail.com

or

Barbara MISKOLCZI, secretary, Department of History, Hungarian National Museum

Phone: +36-1- 327-77-16

Fax: +36-1-327-77-25

APPLICATION FORM

.....
.....
(Museum, status), hereby I apply to the professional training.

I attend both two days:

I attend only day one (24th Oct):

I attend only day two (25th Oct):

I request lunch for day two (Oct 25):

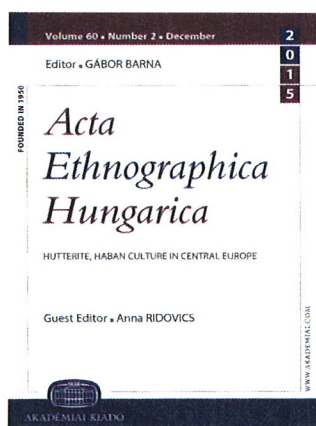
Please list your special food request here, like vegetarian dish, allergy, etc.:

Meghívó

A Magyar Nemzeti Múzeum,
a veszprémi Laczkó Dezső Múzeum és az MTA CSFK Földtani és Geokémiai Intézete
tisztelettel meghívja Önt

"Hutterite, Haban Culture in Central Europe" című
Acta Ethnographica Hungarica 2015. 60. 2. szám
bemutatójára

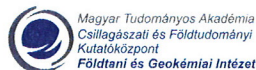
A kötetet ismerteti Dr. TOMKA GÁBOR, a Magyar Nemzeti Múzeum főigazgató-helyettese.

Az anabaptisták énekeiből ízelítőt ad SEBESTYÉN MÁRTA és CSÖRSZ RUMEN ISTVÁN.

A rendezvényt *Lessner Ferenc* (1933-2015) neves magángyűjtő emlékének ajánljuk.

Időpont:
2016. október 24. 16 óra

Helyszín:
Magyar Nemzeti Múzeum
Díszterem

A rendezvényre „Az archeometriai módszerek jelentősége a múzeumi kerámiagyűjtemények vizsgálatánál” című nemzetközi szakmai továbbképzés keretén belül kerül sor.

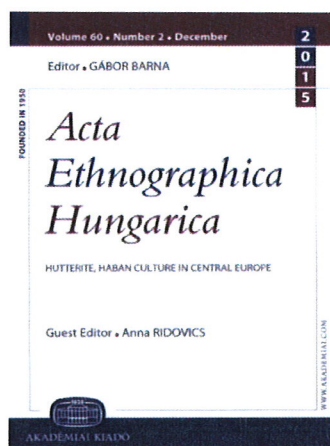
Invitation

the Hungarian National Museum, the Lackó Dezső Museum of Veszprém, along with the Hungarian Academy of Sciences, Institute for Geological and Geochemical Research cordially invites you to the introduction of

"Hutterite, Haban Culture in Central Europe"

Acta Ethnographica Hungarica 60 (2015) No. 2.

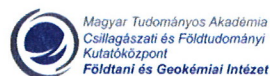
The volume is presented by Gábor TOMKA PhD, the Vice-Director of the Hungarian National Museum.

A selection of anabaptist songs is performed by Márta SEBESTYÉN and István CSÖRSZ RUMEN.

The program is dedicated to honor the memory of *Ferenc LESSNER* (1933-2015), well-known private collector.

4.00 pm
24 October, 2016

Hungarian National Museum
Ceremonial Hall

The program is organized in the frame of "The Significance of Archaeometry in the Research of Ceramics Collections" conference.